

Onstuitbare tranen zee verdampt in hemelse lofgalm *zaterdagmiddag in de Pauluskerk*

‘Ich hatte viel Bekümmernis’, BWV 21

Na een verlammende zomer lijkt het tij te keren. Met een knipoog naar de onvermijdelijke terugkeer Heer Pauw op TV, zegt de Bach Cantorij: we gaan beginnen! Aanstaande zaterdagmiddag zijn koor, orkest en solisten om 16.30 uur te horen tijdens de vesper in de Baarnse Pauluskerk. Mis het niet! Toegang gratis, collecte na afloop.

Cantate BWV 21 – historisch inkijkje

Of BWV 21 in zijn oorspronkelijke eendelige vorm nu in 1713 voor het eerst werd uitgevoerd als rouwcantate voor Aemilia Maria Harreß, of een jaar later op 17 juni 1714 als afscheidskantate voor de 17-jarige maar doodzieke prins Johann Ernst van Saksen Weimar, duidelijk is wel dat cantate 21 een complexe ontstaansgeschiedenis kent.

Deze prins Johann Ernst was het zesde kind van hertog Johann Ernst III die samen met zijn oudere broer Wilhelm het hertogendom Saksen Weimar bestuurde tot koning Alcohol hem in 1707 fataal werd. De streng gelovige Wilhelm kreeg daarop als autocratisch heerser het hertogdom in handen. In 1708 kwam Bach als organist en kamermusicus aan diens hof en hij werd in 1714 gepromoveerd tot concertmeester met de uitdrukkelijke opdracht maandelijks nieuwe composities te leveren en uit te voeren.

Prins Johann Ernst is ondanks zijn vroege dood in de muziekgeschiedenis voort blijven leven als verwoed verzamelaar van bladmuziek, opdrachtgever voor nieuw werk. Zelf was hij een niet onverdienstelijk componist. Hij studeerde tussen 1711-1713 aan de universiteit van Utrecht, maakte uitstapjes naar Amsterdam en Düsseldorf en was goed bekend met het internationale muzikleven van zijn tijd. Dankzij hem kwamen kopieën van Franse en Italiaanse muziek naar Weimar. Wellicht ook Vivaldi's opus 3, L'Estro Armonico, een collectie van 12 concerten waarmee Vivaldi in 1711 wereldfaam verwierf. Het 11de concert in de klein uit deze bundel was favoriet bij de prins. En precies uit dat concert gebruikte Bach een thema in het openingskoor van BWV 21 (deel 2), een muzikaal eerbewijs aan en – naar later bleek – definitief afscheid van de begaafde prins Johann Ernst van Saksen Weimar (1696-1715).

BWV 21 – een ware publiekslieveling

Ondanks de trieste titel (hoewel: het werkwoord staat niet voor niets in de verleden tijd...) kan de cantate Ich hatte viel Bekümmernis bogen op een lange carrière. Al in de 19de eeuw was de cantate geliefd, het aantal uitvoeringen in de 20ste eeuw en later moet in de vele duizenden lopen. In haar eindversie is het de langste cantate die wij van Bach kennen, 40 minuten magistrale muziek, groots van opzet en instrumentatie, verdeeld in twee delen: zes voor en vijf na de preek.

Of het nu de meesterlijke sinfonia is, de heerlijke hobo- en vioolpartijen, hartbrekende en tranentrekkende aria's, het sensuele duet of de geniale grote koorpartijen zijn, er valt een courrant over vol te schrijven. Dat doen we nu maar niet.

Wie er echt in wil duiken leze de voortreffelijke toelichting van Jan Paul de Leeuw, te vinden op de website van Eduard van Hengel, <http://eduardvh.home.xs4all.nl>, onder het kopje cantate-catalogus en dan doorklikken naar BWV 21.

BWV 21 - een cantate voor ieder tijdstip

Dat is te mooi om waar te zijn. Boven BWV 21 staat weliswaar *Per ogni tempo*, maar zo vrijblijvend is dat niet bedoeld. Naar de geest sluit de tekst van de cantate het best aan bij de epistellezing voor de derde zondag na Trinitatis, 1 Petrus 5: 6-11.

De oerversie van BWV 21 klonk misschien op 8 oktober 1713. Aanstaaende zaterdag, ruim drie eeuwen later, klinkt deze cantate in Bachs laatste versie toen hij nog maar net als cantor van Thomaskirche in Leipzig was aangetreden (1723). Laat de aanvankelijke tranenvloed u niet weerhouden: na droefenis komt vreugde, na regen zonneschijn en dus eindigt de cantate in hemels majeur, inclusief toeters en bellen. Halleluja, het is alles Bach op z'n best!

Als solisten verwelkomt de cantorij sopraan Ingrid Nugteren, alt Karen Sanders, tenor Falco van Loon, en bas Mitchell Sandler. Inhoudelijke toelichting op de cantate geeft de Baarnse musicus en andragoog Harry Schram. Organist is Henk van Zonneveld. De algehele muzikale leiding is in handen van Anthony Scheffer.

Zaterdagmiddag 15 september, 16.30 uur Pauluskerk op de Brink.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van één van de vocale solisten (zie bijlage)